

Nieuwsbrief

Gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk

Juli 2020

Inhoud:

- ◆ Gierzwaluwen in de Joanneskerk 2020
- ◆ Huiszwaluwtilten en andere projecten

Een adulte gierzwaluw op het nest met één eitje, twee jongen en een dode adult. Dit seizoen is een seizoen van uitersten.

Bizar! Nooit eerder gezien! Wat is hier aan de hand?

Na lang wikken en wegen besloten we ons cameraproject nog een jaar voort te zetten. Omdat Sovon blij is met de gegevens over de broedbiologie maar ook omdat we het zelf leuk en interessant vinden. Meestal tenminste, de beelden van afgelopen jaar waren niet altijd prettig om te zien.

Helaas begon ook dit seizoen met minder prettige beelden. Dit jaar geen gevechten tussen spreeuw en gierzwaluw maar wel veel gevechten tussen gierzwaluwen onderling waarbij er letterlijk op leven en dood gevochten werd. We hadden er weleens over gehoord maar gelukkig nog nooit meegemaakt. Dit jaar was het in één week tijd 3x raak, na ieder gevecht lag er een dode gierzwaluw in de kast. Tussendoor sneuvelden ook nog wat eitjes en verder zijn er dit jaar meer dode jongen dan anders.

Door alle chaos en gevechten werden in sommige kasten pas in de 2e week van juni eieren gelegd en komen nu de jongen pas uit het ei. Afwachten dus of de adulte vogels hier blijven tot de jongen vliegvlug zijn.

Soms naar, soms leuk, soms spannend. Maar onveranderd is de verwondering en het plezier waarmee we die kleine jongen op zien groeien tot sterke, vliegvlugge vogels.

Veel leesplezier, Hannie en Gerard

Contact en informatie:

zwaluwen@ivnoisterwijk.nl

Hannie Nilsen

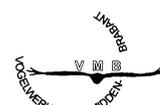
06-450 35 464

Gerard van der Kaa

06-241 98 030

Gierzwaluwwerkgroep Oisterwijk is een samenwerkingsverband tussen vogelwerkgroep IVN Oisterwijk en vogelwerkgroep Midden-Brabant

ivn natuur
educatie
Oisterwijk

Een nieuw record?

Op 17 april werden al 249 gierzwaluwen gemeld vanaf de trektelposten waarbij Breskens niet onverwacht de koploper was met 66 stuks. De dagen erna nam dit aantal toe en bereikte een eerste piek op 21 april met ruim 10.000 vogels. De daaropvolgende dagen werden de aantallen weer aanzienlijk kleiner tot er op 5 mei plotseling bijna 26.000 gierzwaluwen geteld werden. Het gierzwaluwseizoen kon beginnen.

Op 20 april hadden we de camera's in de nestkasten al geactiveerd. Opvallend was dat er geen enkele activiteit van spreeuwen was dit jaar. Geen nestbouw, zelfs geen verkenning van de kasten. En hoewel we op 22 april de eerste gierzwaluw zagen in Oosterwijk en er op 28 april zelfs bij de kerk een groepje hoog in de lucht te zien was, werd er nog geen enkele gierzwaluw via de camera in de kasten gezien. Dus toen er 2 mei een camera nog plotseling vervangen moest worden, durfden we dat wel aan. Een mooie gelegenheid om meteen ook even alle kasten zonder camera (via een kijkgaatje) te inspecteren. Zoals verwacht waren deze ook allemaal leeg maar tot onze grote verbazing lag er een ei in kast 21. Een gierzwaluwe! Nog nooit eerder is er bij ons zo vroeg al een ei gelegd. Twee dagen later lagen er twee eitjes en 3 juni zagen we 3 jongen van ongeveer 5-7 dagen oud.

Er waren toen ook jongen in de kasten met camera maar deze waren allemaal nog maar net uit het ei.

4 mei: al twee eitjes

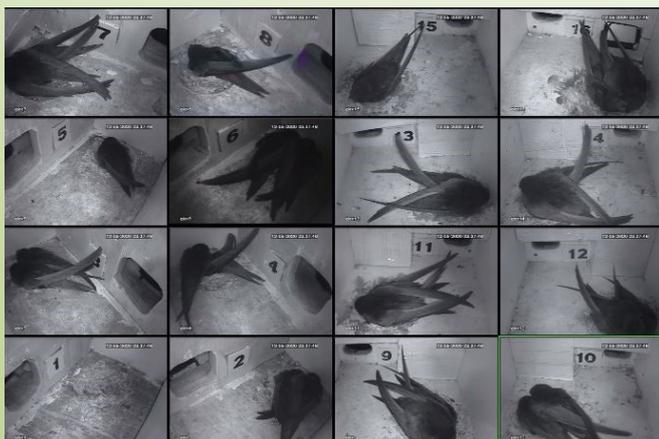
Goed nieuws!

Inmiddels is het broedseizoen alweer ver op dreef en in de Joanneskerk zijn ook dit jaar alle kasten bezet. Aan de westkant wordt nu ook in alle kasten daadwerkelijk gebreed. Op 26 juni waren er 18 jongen en lag er slechts één ei buiten de nestkom. In de 8e kast lagen 2 eitjes en werd er nog gebreed.

Ook aan de noordoostkant zijn alle kasten bezet en in ongeveer de helft van de kasten verloopt alles netjes volgens het boekje. Momenteel (5 juli) zijn er 34 jongen (in 16 kasten) en wordt er nog in één kast gebreed. Maar daarmee houdt het goede nieuws wel op.

Want wat half mei, toen in de camerakasten de eerste eitjes werden gelegd, nog een normaal broedseizoen leek te worden, is inmiddels ontaard in een rommelig en chaotisch beeld met veel gevechten en dode vogels.

Op de volgende bladzijden wat meer over de situatie.

Een rommelig begin

Op 26 april arriveerden de eerste twee vogels. Een week later waren dat er negen maar toen was er nog geen enkel koppeltje gevormd. Dat gebeurde 4 mei toen er maar liefst 11 vogels tegelijk terugkeerden in hun broedruimte. Maar in plaats van een rustig weekje met camerabeelden van pluimende en poetsende gierzwaluwen, zagen we de eerste chaos ontstaan. Vogels die met drieën twee kasten leken te delen, vogels die een nachtje gingen flierefluiten of helemaal een andere nestkast kozen. Want hoewel het aantal gierzwaluwen redelijk constant bleef, veranderde de samenstelling in een aantal kasten keer op keer. Eén vogel, de avond erop een koppeltje, dan weer één vogel. Vervolgens 2 nachten geen vogels, een paartje en dan weer één alleen. En dat niet in één kast maar in de meeste kasten. Slechts in 6 gevallen leek er sprake van een stabiel paartje en deze begonnen rond 12 mei met het leggen van de eieren.

Vreemdgangers willen alleen eigen eieren?

Toch zorgde ook één van deze koppeltjes voor een onverwacht moment. Tijdens de eileg zien we meestal dat beide adulten in de kast zijn. Het mannetje lijkt het vrouwtje te steunen en aan te moedigen. Al is dat laatste misschien wat te menselijk gedacht. Ook het paartje in kast 9 was duidelijk bezig met de eileg. Niets ongewoons was er te zien tot dat na enkele uren het ei gelegd was. Toen probeerde het mannetje onder het vrouwtje te komen dat met luid gekrijs haar afkeuring duidelijk maakte en het uit alle macht probeerde te verhinderen. Helaas tevergeefs. Het vrouwtje werd opzij geduwd, man pakte het pas gelegde ei in zijn bek en gooide het in een hoek van de kast. Terug kijken van de filmpjes van de voorgaande dagen leverde weinig op behalve een pittig gevecht 4 dagen vóór dit ei gelegd werd. Zou het zo zijn dat de vogel die hierbij verjaagd werd toch de oorspronkelijke bewoner van de kast was en de 'vader' van het ei? Navraag leert dat dit een mogelijkheid zou kunnen zijn. Blijft de vraag hoe deze vogel in dat geval wist dat dit ei niet door hem bevrucht was. Overigens zijn een week later toch nog 3 eitjes gelegd, en momenteel zien we 3 gezonde grote jongen in die kast.

In kast 16 sneuvelde ook een pasgelegd ei. Twee dagen nadat dit ei gelegd was, kwam een gierzwaluw de kast binnen gevlogen, ging op de nestkom zitten, draaide wat en verwijderde vervolgens het ei. Later die dag was er in deze kast een vreselijk gevecht waarbij een gierzwaluw het loodje legde. Ook in deze kast duurde het een week voor er weer eieren werden gelegd. Inmiddels zijn er ook daar 3 jongen.

Vechten tot je er bij neer valt

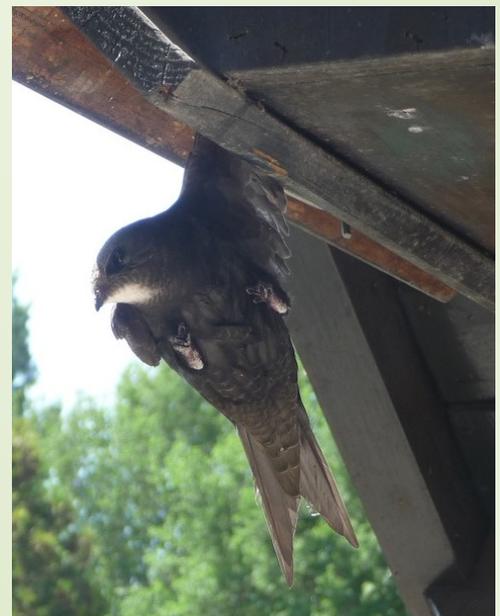
We hadden weleens gehoord dat gierzwaluwen kunnen vechten tot één van de vogels dood is. Maar gelukkig hadden we dit nog nooit mee gemaakt, ook al zien we ieder jaar pittige gevechten. Maar dit jaar is het zoveel erger dan andere jaren. En inderdaad, ze vechten letterlijk voor hun leven, vaak uren lang. Inmiddels liggen er drie dode gierzwaluwen in de kasten. Bijzonder is dat de adulte gierzwaluwen regelmatig in hun dode soortgenoot pikken en madden en dergelijke lijken te eten.

Soms probeerde één van de gierzwaluwen tijdens een gevecht weg te komen maar werd hij letterlijk tegen gehouden. In één geval werd de vogel zelfs buiten de kast nog vastgehouden aan de punten van zijn vleugels.

Ook werden (zoals andere jaren) soms eitjes verwijderd na een gevecht en in één geval rolde het eitje uit de nestkom. Door de gevechten zagen we ook dat er extra dagen zaten tussen het leggen van de eieren waardoor vervolgens ook het uitkomen van de eieren meer verspreid was over meerdere dagen. I

n deze kasten zagen we een duidelijk verschil in grootte tussen de jongen en in een aantal gevallen is het 3e jong dood gegaan, waarschijnlijk doordat hij (vrijwel) niet gevoerd werd.

Dode vogels in de kast leken geen enkele belemmering te vormen

Drie is één teveel!

Veel gevechten dus tussen adulte vogels en vaak met vervelende afloop. In kast 14 verliep het gevecht wel op een heel bijzondere, en nare wijze.

Het begon op 4 juni. Het oudste jong was net 2 dagen oud, het 2e en 3e jong waren de dag ervoor uit het ei gekomen. 's Avonds komt er plotseling een gierzwaluw de kast binnen, de vogel op de nestkom gaat meteen in de aanval. Verrassend genoeg biedt de indringer weinig weerstand. Slechts enkele minuten later lijkt hij zelfs dood te zijn en de bewoner van de kast keert terug naar zijn jongen. In de loop van de avond zien we de indringer af en toe bewegen maar hij wordt duidelijk gedoogd. Als de 2e kastbewoner terugkeert in de kast, gaan ze de indringer nog een keer te lijf maar die biedt alleen passief verzet. Uiteindelijk lukt het de vogels om de indringer naar buiten te werken.

De volgende ochtend herhaalt dit zich nog enkele keren. De indringer wordt uiteindelijk gedoogd. Later op de dag zien we dat de indringer zich met duwen en trekken onder de oudervogel wurmt en pontificaal op de nestkom gaat liggen. Hij ligt als een blok op de jongen en belet de oudervogels de jongen te voeren. Steeds als de oudervogels met volle keelzak binnenkomen, doen ze hun best bij de jongen te komen en uiteindelijk lukt het ze om ze een beetje te voeren. Maar nog steeds blijft de indringer gewoon liggen. De rest van de nacht liggen de 3 adulte vogels samen op de nestkom.

De volgende ochtend vertrekt de indringer en de rest van de dag verloopt rustig. De jongen worden regelmatig gevoerd en alles lijkt in orde. Tot 's avonds de indringer weer terug komt. Hij (of zij natuurlijk) zoekt een plaatsje, begint de veren te poetsen en lijkt volkomen op zijn gemak. Hij doet geen enkele poging gedaan om de jongen te voeren en negeert alles wat er in de kast gebeurt. Maar na een poos gaat de indringer weer naar de nestkom, wurmt zich opnieuw onder de oudervogel en belet daardoor de oudervogels om te voeren. Ondanks allerlei pogingen van de twee andere gierzwaluwen om de indringer naar buiten te werken, blijft hij de rest van de nacht met de andere twee pontificaal op het nest liggen.

De volgende ochtend, het is inmiddels dag 4, ondernemen ze nieuwe pogingen om de indringer weg te werken. Hierbij geraakt een van de jongen buiten de nestkom. De indringer vertrekt korte tijd daarna maar helaas lukt het het kleine jong (4-5 dagen oud?) niet om terug in de nestkom te komen. De oudervogels lijken het jong af en toe eens te bekijken maar er worden geen pogingen gedaan het jong nog te voeren. De rest van de dag verloopt rustig, de andere twee jongen worden regelmatig gevoerd. Ook de 2 daaropvolgende dagen zien we hetzelfde beeld. Het kleine jong beweegt nog steeds door de kast en iedere avond komt nr. 3 de kast binnen alsof hij daar thuis hoort. Hij poetst de veren en installeert zich vervolgens op de nestkom alsof hij de heer des huizes is. En iedere keer hebben de oudervogels de grootste moeite om de jongen te voeren. Bovendien leveren de gevechten waarschijnlijk ook iedere keer weer veel stress op en kosten ze zeker ook de nodige energie.

Na enkele dagen gaat ook het 2e jong dood. Het is onzeker wat de directe oorzaak is maar waarschijnlijk heeft het zeker met alle onrust van de laatste 6 dagen te maken waarbij het vaak niet mogelijk was goed te voeren. Het vreemde is dat vanaf dit tijdstip de indringer zich niet meer laat zien.

Het jong is net zichtbaar tussen 3 adulten die elkaar van de nestkom proberen te duwen

Het jong beweegt zich door de kast zonder door één van de oudervogels gevoerd te worden.

Tot slot:

Huiszwaluwtil

Sinds we eind 2016 een huiszwaluwtil in Moergestel geplaatst hebben, is deze til ieder jaar bewoond geweest. Dit jaar waren voor het eerst alle nestkommetjes bewoond, 19 broedgevallen maar liefst. Helaas werd er niet zelf gemetseld ondanks de aanwezigheid van de Reusel op een paar honderd meter afstand. Totdat door de regenbuien van de afgelopen weken de dichterbij gelegen 'ijsbaan' blank kwam te staan. In enkele dagen tijd werden er meerdere nestjes gebouwd en momenteel broeden er 25 paartjes. (Foto: Jan Wolfs)

Oeverzwaluw

Een ander hoogtepunt is de oeverzwaluwkolonie die in een berg zand bij een nieuwbouwproject een broedlocatie vond. Nadat er een hek omheen geplaatst is, hebben hier ongeveer 50 koppeltjes een veilige plaats gevonden om hun jongen groot te brengen.

De plaatselijke televisiezender, LOVO, maakte een mooi filmpje. Terug kijken kan via <https://www.youtube.com/watch?v=JvNEMkyUXvk&feature=em-uploademail>

(Foto: Ben Aarts)

Inventarisatie

Nog enkele weken zijn we volop bezig met het opsporen van broedplaatsen van de gierzwaluw in Oisterwijk en omgeving. Helaas werkt het weer dit jaar niet mee, al meerdere tellingen zijn afgelast vanwege de regen. Toch hebben we al een mooi aantal broedplaatsen gevonden. Weet u een nestplaats, geef het dan alstublieft aan ons door. Wij zorgen ervoor dat deze beschermde broedlocaties goed geregistreerd worden waardoor betere bescherming mogelijk is.

Ridderorde

Geen zwaluwnieuws maar wel het vermelden waard is het feit dat Gerard afgelopen week benoemd is tot Ridder in de orde van Oranje-Nassau. Vanwege zijn vele vrijwilligerswerk in de Joanneskerk maar ook vanwege zijn nooit aflatende energie voor de bescherming van vogels in het algemeen en gierzwaluwen en huiszwaluwen in het bijzonder. Van harte gefeliciteerd.

Herkenbaar?

Misschien herkent u sommige verhalen? Ook veel gevechten gehad in de kasten? Vogels die zeer gespreid terug kwamen dit jaar? Late broedsels of grote verschillen tussen de jongen? Wat overigens ook opvalt dit jaar is dat er bij ons in vergelijking met andere jaren weinig zoekers en bangers zijn.

Wij horen graag over de ervaringen van anderen.

Dank

Het cameraproject, de monitoring van de huiszwaluwtil, het opsporen en inventariseren van natuurlijke broedplaatsen..... Het had niet gekund zonder alle enthousiaste vrijwilligers die ons op allerlei manieren helpen.

Ze staan avond na avond op straat, turend naar dakgoten en schoorstenen, ondertussen de bewoners uitleg gevend over de gierzwaluwen. of ze kijken eindeloos allerlei filmpjes om uit te zoeken waar dat ene jong gebleven is. Het inventariseren van de tillen, het zorgen voor foto's, het groenonderhoud bij de toren. Het gebeurt allemaal met een ongelooflijke hoeveelheid enthousiasme. Dank je wel allemaal.

En niet minder belangrijk: een bedankje aan Jerome van Dun van de gelijknamige kunstgalerie in de pastorie. Niet alleen zorgde hij ervoor dat de internetverbinding met de kerk in orde werd gemaakt, ook mogen we gratis gebruik maken van zijn internetverbinding zodat we ook dit jaar weer thuis en via de website de camerabeelden kunnen bekijken.